

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Fehér könyv – Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás: egy európai fellépési keret felé

(COM(2009) 147 végleges)

(2010/C 128/23)

Előadó: **Frederic Adrian OSBORN**

2009. április 1-jén az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Fehér könyv – Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás: egy európai fellépési keret felé

COM(2009) 147 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2009. október 13-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. november 4–5-én tartott, 457. plenáris ülésén (a 2009. november 5-i ülésnapon) 183 szavazattal 3 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az éghajlatváltozás a 21. század egyik legnagyobb világ-szintű kihívása. Elsőrendű fontosságúak azok az intézkedések, amelyek a változások mértékét az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentésével korlátozzák. Az is lényeges azonban, hogy időben megtervezzük az alkalmazkodást a mára már elkerülhetetlenné vált változásokhoz.

1.2. 2007-ben az Európai Bizottság közzétette az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásról szóló zöld könyvet. Az e dokumentumra vonatkozó széles körű konzultációt és a további elemzést követően az Európai Bizottság nyilvánosságra hozta „Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás: egy európai fellépési keret felé” című fehér könyvet, amellyel kapcsolatban vélemény kidolgozására kérte fel az EGSZB-t.

1.3. A zöld könyvről szóló korábbi véleményében ⁽¹⁾ az EGSZB egy átfogó európai alkalmazkodási stratégia olyan keretként való kialakítását javasolta, amely körvonalazza az európai és nemzeti szinten, valamint az egyéb szereplők által végrehajtandó intézkedéseket. A fehér könyv most éppen egy ilyen keretre tesz javaslatot, az EGSZB pedig üdvözli ezt az általános megközelítést.

1.4. Úgy véli azonban, hogy az Európai Bizottság által javasolt intézkedések egy része nem tükrözi eléggé a probléma sürgősségét, és nem eléggé részletes. Az EGSZB főként a következőket sürgeti:

- a nemzeti alkalmazkodási stratégiák sorát összefogó európai koordinációs stratégia megerősített szerepe;

- szorosabb ütemterv a stratégia továbbfejlesztésére, kiemelt figyelmet szentelve olyan kérdéseknek vagy területeknek, ahol a legsürgetőbb lehet az alkalmazkodási intézkedések végrehajtása;
- egy független magas szintű bizottság vagy testület létrehozása, amely ellenőrizné a hatásmérséklő és az alkalmazkodási folyamat fejlődését Európában, valamint nyilvánosan felhívna a figyelmet azokra a területekre, ahol az elért eredmények nem kielégítőek;
- mielőbbi erőfeszítés az Európában feltehetően szükségessé váló alkalmazkodási költségek nagyságrendjének számszerűsítésére (az Európai Bizottság által már megvalósított, a fejlődő országok e tekintetben jelentkező szükségletei számszerűsítésére irányuló dicséretre méltó erőfeszítésekhez hasonlóan);
- szorosabb együttműködés legalább az OECD szintjén, de inkább világméretben, mivel az alkalmazkodásnak globális szinten kell bekövetkeznie;
- nagyobb erőfeszítés a közvéleménynek és a civil társadalomnak az alkalmazkodást szolgáló tervek és intézkedések kidolgozásába történő bevonására.

2. A fehér könyv és háttere

2.1. Az éghajlatváltozás a 21. század egyik legnagyobb világ-szintű kihívása. Az üvegházhatású gázok kibocsátását csökkentő és ezáltal a változásokat mérséklő intézkedéseknek fő prioritássá kell válniuk, mind a világ számára, mind pedig az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményében részes felek soron következő koppenhágai ülése során. Az is lényeges azonban, hogy időben megtervezzük az alkalmazkodást a mára már elkerülhetetlenné vált változásokhoz.

⁽¹⁾ HL C 120., 2008.5.16., 38. o.

2.2. 2007-ben az Európai Bizottság közzétette az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásról szóló zöld könyvet. Az e dokumentumra vonatkozó széles körű konzultációt követően (ideértve az EGSZB véleményét is), az Európai Bizottság most nyilvánosságra hozta „Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás: egy európai fellépési keret felé” című fehér könyvet, amellyel kapcsolatban vélemény kidolgozására kérte fel az EGSZB-t. Az EGSZB korábbi véleményének számos felvetése teret kap a fehér könyvben.

2.3. A fehér könyv abból a felismerésből indul ki, hogy máris jelentős az éghajlatváltozás mértéke a világban, valamint hogy e jelenség a jövőben lényegesen súlyosbodni fog. Számos ágazatban komoly következményekkel kell számolni, és erre már most meg kell kezdeni a felkészülést. A következmények mértékét, valamint ezek földrajzi megoszlását illetően nagy még a bizonytalanság, ezek részben attól is függenek, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése révén mennyire lesz sikeres az éghajlatváltozás enyhítése érdekében kifejtett világméretű erőfeszítés. De még a hatások mérséklésére vonatkozó legoptimistább forgatókönyv szerint is nagy változásokhoz kell majd alkalmazkodni, és erre már most fel kell készülni.

2.4. A fehér könyv megnevez néhány olyan ágazatot az európai térségben, amelyek feltehetően különösen érintettek lesznek:

- mezőgazdaság és erdészet
- halászat és akvakultúra, part menti és tengeri ökoszisztémák
- infrastruktúrák – súlyosan veszélyeztethetik őket a szélsőséges események és a tengerszint emelkedése
- idegenforgalom
- humánegészségügy és növényegészségügy
- vízi erőforrások
- ökoszisztémák és biodiverzitás.

2.5. A fehér könyv abból indul ki, hogy a stratégiák akkor bizonyulnának a legeredményesebbnek, ha a természetnek a káros hatásokat közömbösítő és azokat kiegyensúlyozó képességén alapulnának, és nem csupán a fizikai infrastruktúrára összpontosítanának. Hivatkozik a zöld infrastruktúrára építő megközelítésre, amelyet a hatásvizsgálat ismertet.

2.6. Amellett érvel, hogy ha az érintett magánszemélyek és vállalkozások önállóan alkalmazkodnak a változásokhoz, az valószínűleg nem elég az optimális eredmények eléréséhez. Megítélése szerint kézenfekvő a megelőzést szolgáló politikai fellépések szükségessége, hogy elkerülhetők legyenek a nem megfelelő intézkedések („hibás alkalmazkodás”), valamint hogy biztosítva legyenek a korai fellépés gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi előnyei.

2.7. A fehér könyv elismeri, hogy a legtöbb alkalmazkodási intézkedést nemzeti, regionális és helyi szinten kell majd végrehajtani, világos szerepet szán azonban az uniós közreműködésnek azokon a területeken, ahol a problémák túllépnek a nemzeti határokon, és azokban az ágazatokban, ahol már olyan kialakult közösségi hatáskörök és tevékenységek léteznek, amelyek maguk is jelentős hatással járhatnak az alkalmazkodásra.

2.8. A fehér könyv által javasolt fellépési keret két szakaszra bontható. Az első szakaszban (2009–2012) négy fő cselekvési területre, és mindegyik tárgykörön belül az EU és a tagállamok számára egy-egy intézkedéscsomagra tesz javaslatot:

- a biztos tudásalap kiépítése
- az alkalmazkodás beépítése a kulcsfontosságú uniós szakpolitikákba
- a hatékony alkalmazkodást szolgáló szakpolitikai eszközök kombinációinak alkalmazása
- az alkalmazkodásra irányuló nemzetközi együttműködés erősítése

2.9. A 2013-ban kezdődő második szakaszt illetően egy átfogóbb alkalmazkodási stratégia szerepel a tervekben, ennek alkalmazási köréről a fehér könyv jelenleg nem tartalmaz részleteket.

3. Általános megjegyzések

3.1. A zöld könyvről szóló korábbi véleményében (NAT/368. sz. dokumentum) az EGSZB egy átfogó európai alkalmazkodási stratégia olyan keretként való kialakítását vetette fel, amely körvonalazza az európai és nemzeti szinten, valamint az egyéb szereplők által végrehajtandó intézkedéseket. A fehér könyv most éppen egy ilyen keretre tesz javaslatot, amely a korábbi EGSZB-véleményben ajánlott számos felvetést is magában foglalja. Az EGSZB természetesen üdvözli ezt, hasonlóképpen a fehér könyvben ismertetett általános megközelítést is.

3.2. Számos tárgykörben azonban a javasolt intézkedések meglehetősen bizonytalannak tűnnek. A javasolt intézkedések némelyike vizsgálatra, megfontolásra, elemzésre vagy bátorításra szorul. Egyik sem minősül követelménynek vagy kényszerítő erejűnek, és úgy tűnik, hogy e területen nem várható azonnali jogalkotás. Az éghajlatváltozás egyre súlyosbodó következményeinek, valamint az ezzel kapcsolatos európai vezető szerep jelentőségének fényében az EGSZB sürgeti, hogy az Unió mielőbb dolgozza ki a specifikusabb célokat tartalmazó és kényszerítőbb erejű stratégiát. E vélemény a továbbiakban annak az erőteljesebb hatású stratégiának néhány kulcsfontosságú elemét ismerteti, amelyre az EGSZB véleménye szerint az Uniónak törekednie kellene.

3.2.1. Európa szerepe az alkalmazkodással összefüggésben

– Habár az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást célzó gyakorlati intézkedések nagy részét helyi, regionális és nemzeti szinten kell majd meghozni, az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy jelentős mértékű európai közreműködésre is szükség van. Számos indok támasztja ezt alá:

- a lehetséges változások és következmények elemzése jelentős kutatói és ellenőrzési erőfeszítéseket fog igényelni, e téren pedig hasznos lenne az európai szintű koordináció;

- a felmerülő problémák némelyike határokon átnyúló jellegű lesz, és összehangolt választ tesz majd szükségessé;
- a következmények jelentősen eltérnek majd Európa különböző részein, néhány szegényebb régió pedig a legsúlyosabban érintettek közé kerülhet, emiatt pedig szükség lesz a terheknek a kohéziós vagy más mechanizmusokon keresztül megvalósuló megosztására;
- az éghajlatváltozás fényében módosítani kell majd az Európai Bizottság néhány kulcsfontosságú politikáját és programját, ideértve a KAP-ot és a strukturális alapokat is, annak érdekében, hogy jobban megfeleljenek a céloknak;
- Európán túl tekintve jelentős nemzetközi erőfeszítésre lesz majd szükség a déli félteke legkevésbé fejlett országainak támogatására, amelyek valószínűleg jobban megszenvedik majd az éghajlatváltozást, ugyanakkor kevésbé képesek a megfelelő alkalmazkodásra. Az EU lenne a legalkalmasabb arra, hogy koordinálja az e területen kifejtett európai erőfeszítéseket;
- az éghajlatunkban bekövetkező változásokhoz való megfelelő és kellő időben történő alkalmazkodás jelentette kihívás mindenekelőtt az európai politikai vezetők együttműködését teszi szükségessé, egy nemzeti határokon átnyúló, közös vállalkozás keretében.

Mіндеzen okok miatt az EGSZB teljes mértékben támogatja egy átütő erejű európai alkalmazkodási stratégia kidolgozását, és nyomatékosan kéri az Európai Bizottságot, hogy a lehető leghamarabb és határozottabban lásson neki egy specifikusabb célkitűzéseket tartalmazó stratégia kidolgozásának.

Tekintettel az éghajlatváltozás globális jellegére, az alkalmazkodási programoknak maguknak is globális megközelítést kell követniük, annál is inkább, mivel ezek a változások a legkevésbé fejlett, és a jelenleg legebezhetőbb országokat fogják a leginkább érinteni. Ezzel összefüggésben az OECD egy széles körű kezdeményezést indított útnak, és amennyiben lehetséges, e szinten is koordinálni kellene az európai kereteket és programokat.

A közösségi szintű intézkedések kidolgozásával egy időben alapvető fontosságú az erőteljesebb nemzeti, regionális és helyi szintű intézkedések ösztönzése is. A fehér könyv háttér-információi szerint igen eltérőek a jelenlegi nemzeti szintű megközelítések, és néhány tagállam a többiekhez képest sokkal nagyobb haladást ért el saját helyzetének elemzésében és a megfelelő alkalmazkodási stratégiák kidolgozásában. Az alkalmazkodási folyamat jobb ösztönzése érdekében az EGSZB egy olyan európai kezdeményezést tartana most hasznosnak, amely a nemzeti alkalmazkodási stratégiák kidolgozására egységes normákat és ütemterveket állapítana meg.

3.2.2. Célok és ütemtervek – Az Európai Bizottság kétlépcsős folyamatot javasol, amelynek első szakasza 2009-től 2012-ig tartana. Ez idő alatt megerősödne a biztos tudásalap, az alkalmazkodást beépítenék a kulcsfontosságú szakpolitikákba, intézkedéseket dolgoznának ki és megerősítenék a nemzetközi együttműködésre irányuló erőfeszítéseket. Csak a 2013-ban kezdődő második szakaszban dolgoznák ki az átfogó alkalmazkodási stratégiát.

3.2.3. Az EGSZB tisztában van ennek a kétlépcsős megközelítésnek a logikájával. Aggasztja azonban, hogy a probléma sürgősségének fényében az túl kényelmesnek bizonyulhat. Az éghajlatváltozás következményei kezdik már éreztetni hatásukat mind Európában, mind pedig súlyosabb formában a világ többi részén. Ha a koppenhágai ülést követően sikeresen be is vezetnék világszerte a hatásmérséklő intézkedéseket, az üvegházhatású gázok légköri koncentrációja néhány évtizedig akkor is szükség-szerűen növekedni fog, egyre súlyosabb éghajlati következményekkel. Most kell útnak indítani az alkalmazkodási intézkedéseket, nem pedig egy középtávú, homályba vesző időpontban. Hasonlóképpen, a nem megfelelő fejlesztéseket és beruházásokat megelőző (a „hibás alkalmazkodást” elkerülő) intézkedéseket is minél előbb meg kellene kezdeni.

3.2.4. Az EGSZB ezért felkéri az Európai Bizottságot, hogy az elkövetkező három év során elemző munkájának keretében fordítson kiemelt figyelmet a rövid távú (1–5 éven belüli) következményeket előrejelző módszereknek a fejlesztésére, amely következmények a legsürgősebb alkalmazkodási intézkedéseket és cselekvéseket igényelhetik ebben az időszakban. Melyek a legsérülékenyebb partszakaszok, ahol a legsürgetőbbek a védelmi intézkedések? Hol várható a legsúlyosabb vízhiány, és milyen válaszok adhatók? Melyek a küszöbönálló egészségügyi következmények, és hogyan lehet ezekre a legjobban felkészülni?

3.2.5. Az Európai Bizottságnak azt is sürgősen fel kellene mérnie, hogy hol a legnagyobb a nem megfelelő beruházások veszélye („hibás alkalmazkodás”), és hogy miként lehet az ilyen hibákat a legeredményesebben megelőzni. Egyik példája ennek a fejlesztések folytatása azokban az övezetekben, ahol nagy a valószínűsége annak, hogy a jövőben súlyos árvizek fordulnak majd elő.

3.2.6. A kulcsfontosságú intézmények elemzői és előrejelzési képességeit sürgősen fejleszteni kell, azt a szintet elérve, hogy hasznos iránymutatást nyújthassanak a döntéshozóknak az ilyen jellegű kulcsfontosságú kérdésekben. Ezenkívül az EU több reprezentatív pontján, illetve világszerte folyamatosan ellenőrizni kell a CO₂ koncentrációját, valamint meg kell figyelni az éghajlatváltozást és a légkör CO₂-tartalmának hatását az éghajlatra.

3.2.7. Intézményi megállapodások – A fehér könyv két új, egész Európát átfogó mechanizmus létrehozását javasolja: az alkalmazkodást szolgáló együttműködést erősíteni hivatott, az éghajlatváltozás hatásaival és az azokhoz való alkalmazkodással foglalkozó irányítócsoporthoz kialakítását, valamint egy elszámolóházi mechanizmus felállítását, amely informatikai eszközként, valamint az éghajlati hatások, a sebezhetőség és az alkalmazkodási helyes gyakorlatok adatbázisaként szolgálna. A két javaslat eredeti formájában hasznosnak tűnik, az EGSZB azonban úgy véli, hogy önmagukban nem fogják azt a visszhangot és politikai lendületet kiváltani, amely a szükséges mértékű és sebességű alkalmazkodási folyamatok előremozdításához szükséges.

3.2.8. Az EGSZB ezért a zöld könyvről szóló véleményében tett javaslatot kívánja ismét megerősíteni, amely szerint az EU-nak egy független és elismert elnök által irányított független ellenőrző testületet kellene létrehoznia, amelynek az éghajlatváltozással kapcsolatos teljes stratégia (mind az alkalmazkodás, mind a hatásmérséklés) haladásának ellenőrzése lenne a feladata. Ez a független testület rendszeresen és nyilvánosan jelentést tenne az Európa-szerte megvalósult haladásról, és időben figyelmeztetne, ha az intézkedések nem felelnének meg a kötelezettségvállalásoknak, vagy ha az alkalmazkodás területén nem készülne fel megfelelő módon az éghajlatváltozás küszöbönálló következményeire.

3.2.9. Azóta, hogy az EGSZB először megfogalmazta ezt az ajánlást, az Egyesült Királyságban létrehozott független klímabizottság egy sor választ sürgető ajánlást tett közzé, további intézkedéseket ösztönözve az országban és sikeresen bizonyítva egy ilyen testület jelentőségét. Egy európai szintű hasonló testület értékes szerepet játszhatna az ezen a szinten szükséges cselekvés érdekében kifejtett nyomásgyakorlásban.

3.2.10. **Az alkalmazkodás finanszírozása** – A koppenhágai tárgyalásokkal összefüggésben Európának sürgősen meg kell határoznia, hogy milyen forrásokat kell majd az alkalmazkodást (és a hatásmérséklést) a fejlődő országokban támogató erőfeszítésekre biztosítani, valamint azt is, hogy milyen módon tud Európa ehhez hozzájárulni. A COM(2009) 475/3 sz. különálló közleményben közzétett európai bizottsági becslés szerint a fejlődő országoknak az éghajlatváltozás mérséklését és az ahhoz való alkalmazkodást célzó intézkedésekkel kapcsolatos finanszírozási igénye 2020-ra elérheti az évi 100 milliárd EUR-t. Az Európai Bizottság emellett arra is kitér, hogy ennek az összegnek mekkora hányadát kellene az európai közzsféra forrásaiból fedezni. Az EGSZB üdvözli ezeket az időszerű javaslatokat, és sürgeti az intézményeket, hogy sürgősen fontolják meg azokat, hogy azok ténylegesen hozzá tudjanak járulni a koppenhágai találkozó eredményes lezárásához.

3.2.11. A koppenhágai üléssel összefüggésben érthető, bár kiábrándító, hogy mind ez idáig sokkal kevésbé világos az Európán belüli alkalmazkodás potenciális költségeinek mértéke. A fehér könyv kiábrándítóan kevés adatot tartalmaz az európai alkalmazkodás valószínűsíthető költségeiről, és csupán arról beszél, hogy időben felméri majd a szakpolitikai alkalmazkodási intézkedések becsült költségeit. Az EGSZB sürgős feladatnak tartja az Európában feltehetően szükségessé váló források nagyságrendjének előzetes felmérését. Ezt követően az átfogó felmérést szakaszokra kell majd bontani, így az első öt éven belül forrásokat igénylő legfőbb prioritások mellett későbbre halasztva a kevésbé sürgős kiadásokat. A felmérésnek azzal is foglalkoznia kellene majd, hogy mely költségek terhelhetők ésszerű módon a magánszektorra, mekkora rész fedezete várható el ésszerű módon a biztosítók részéről, és hol várható a közfinanszírozás szükségessége. Azt is meg kellene fontolni, hogy hogyan lehetne a közfinanszírozást a legmegfelelőbb módon a nemzeti és a közösségi költségvetések között felosztani.

3.2.12. Ezeknek a becsléseknek az elkészítése természetesen nem egyszerű feladat. Azonban ha a fejlődő világ esetében megvalósíthatóak, akkor minden bizonnyal Európa esetében is sort lehet erre keríteni. Az EGSZB véleménye szerint e kérdés sokkal sürgetőbb, mint ahogyan azt a fehér könyv kezeli, és a jövőbeli problémák lehetséges mértéke is sokkal nagyobb, mint ahogyan arra a fehér könyv alapján számítani lehetne. A világ egy ismeretlen helyzettel szembesül, a megelőzésre és alkalmazkodásra szolgáló kiadások terveit pedig nem lehet a múlt tapasztalataira alapozni, sem pedig olyan elavult benchmarkokra, amelyek alapján a száz

évente egyszer jelentkezők kivételével bármely természeti csapás ellen kielégítő védelmet lehet nyújtani. Azok a természeti események, amelyek a múltban esetleg száz évente csak egyszer fordultak elő, a jövőben sokkal gyakrabban fognak jelentkezni. A szükséghelyzeti intézkedések tervezésére szolgáló kritériumokat és iránymutatásokat, valamint az erre visszavezethető megelőzési költségeket ennek megfelelően módosítani kell majd, és be kell építeni a megfelelő költségvetésekbe.

3.2.13. Mivel az elkövetkező években súlyosbodni fognak az éghajlatváltozás következményei, az alkalmazkodási költségek természetszerűleg emelkedni fognak, a köz- és magánszféra költségvetésének növekvő részét teszik majd ki, emellett pedig jelentősebb szerepet fognak játszani a biztosítási díjakban és kártérítésekben. Az eddig elvégzett tanulmányok mindegyike azt bizonyítja, hogy a súlyos kár bekövetkezése utáni elkésett reakcióhoz képest a megfelelő intézkedések gyors végrehajtása mind az alkalmazkodás, mind a hatásmérséklés esetén valószínűleg több előnnyel jár.

3.2.14. Másrésről ha időben kerül sor a fellépésre, és az hatékonyan illeszkedik a többi politikai intézkedéshez, legalább néhány esetben előállna a kölcsönösen előnyös intézkedések lehetősége, ami javítaná egy területnek vagy funkciónak az éghajlatváltozás következményeivel szembeni ellenálló képességét, miközben egyidejűleg más politikai célkitűzéseket is előmozdítana. Mielőbb meg kell kezdeni ezeknek a lehetséges szinergiáknak a felkutatását, emellett az alkalmazkodási költségek teljes összegét a vita és pontosítás céljával fokozatosan a nyilvánosság elé kell tární.

3.2.15. **Részvétel** – Az éghajlatváltozás számos különböző gazdasági ágazatot, valamint számos különböző vállalkozást és magánszemélyt is érinteni fog. Fontos, hogy széles körben értsék ezeket a következményeket, és mindenki érezze úgy, hogy közreműködik az ezek kezeléséhez szükséges változások végrehajtásában. A nyilvánosság bevonása az éghajlatváltozással kapcsolatos kérdésekbe jelenleg főként arra összpontosul, hogy az egyének, a csoportok vagy a szervezetek a saját életükre vagy vállalkozásaikra vonatkozó döntéseik révén miként segíthetik a hatásmérséklés terén végzett erőfeszítéseket.

3.2.16. Ezzel párhuzamosan azonban a lakosságnak nemsokára azokkal az alkalmazkodási kérdésekkel is foglalkoznia kell majd, amelyek közvetlenül is érinthetik, mint például:

- a változó éghajlati körülményekkel összefüggésben hol lehet majd élni, dolgozni és nyaralni;
- hogyan lehet a hosszú élettartamú fákkal és erdőkkel való gazdálkodást a folyamatosan változó környezeti feltételekhez igazítani;
- milyen kerti növények és fák viselik el a legjobban a változó körülményeket, és hogyan őrizhetők meg a kultúrtájak az EU valamennyi részében;
- hogyan változhat az egészségügyi kockázatok megoszlása, és milyen megelőző intézkedéseket kell majd hozni;
- hogyan változhatnak majd élelmiszereink és étrendünk.

A közvéleményt és a legérintettebb csoportokat az éghajlatváltozás ilyen jellegű következményeinek a fellépéséről, valamint a jövőben lehetséges további következményekről is feltétlenül naprakész tájékoztatással kell ellátni, a legújabb tudományos ismereteknek megfelelően. A nyilvánosság és különösen a leginkább érintett csoportok ezzel egy időben a saját maguk által

megvalósítható alkalmazkodási intézkedések átgondolásában is segítségre fognak szorulni. Európa főszerepet játszhat ennek a nyilvános párbeszédnek az ösztönzésében és az ismeretek terjesztésében. Az EGSZB nyomatékosan kéri az Európai Bizottságot, hogy a továbbiakban fordítson figyelmet erre a szempontra.

Kelt Brüsszelben, 2009. november 5-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI
